

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Дипломна робота

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Спонукальні конструкції у творах Б. Брехта

Виконала:

студентка VI курсу 61 групи
напряму підготовки: 020303 Філологія
спеціальності: 8.02030302 Мова і
література (німецька)*

Прут Тетяна Іванівна

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, професор
Долгополова Лілія Анатоліївна

Житомир 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. КАТЕГОРІЯ СПОНУКАННЯ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	6
1.1. Тлумачення категорії спонування у сучасних лінгвістичних дослідженнях.....	6
1.2. Класифікація відтінків спонукального значення.	12
1.3. Функціонально-семантичне поле спонування.....	16
1.4. Інтонація як важливий компонент спонукальних конструкцій.....	21
Висновки до Розділу I	24
РОЗДІЛ II. ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПОНУКАЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ	26
2.1. Морфологічні і синтаксичні особливості спонукальних конструкцій з імперативними формами.....	26
2.2. Інфінітивні групи у каузативних дієслівних конструкціях сучасної німецької мови.....	29
2.3. Лексичні засоби вираження спонування.....	32
2.3.1. Звертання у спонукальних конструкціях.....	32
2.3.2. Частки у спонукальних конструкціях.....	35
2.3.3. Повтори і вигуки у спонукальних конструкціях.....	38
Висновки до Розділу II	43
РОЗДІЛ III. СПОНУКАЛЬНІ КОНСТРУКЦІЇ У МОВЛЕННІ ПЕРСОНАЖІВ ДРАМИ БЕРТОЛЬТА БРЕХТА «МАТІНКА КУРАЖ ТА ЇЇ ДІТИ»	45
3.1. Семантичні інтерпретації спонукальних значень.....	45
3.2. Граматичні особливості спонукальних конструкцій у мовленні персонажів драми.....	56
3.3. Лексичні компоненти у спонукальних конструкціях.....	59
3.3.1. Дієслова зі значенням волевиявлення.....	59
3.3.2. Функції звертань, часток та повторів у спонукальних конструкціях.....	61
Висновки до Розділу III	65
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	67
RESÜMEE	70
ДОДАТКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84

ВСТУП

Актуальність дослідження. Кожна мова світу немислима без емоційного забарвлення мовлення, без вираження різних відтінків почуттів. У мовленні людина за допомогою різних засобів мови може висловити прохання, наказ, пораду чи вимогу.

У зв'язку з важливою функцією в сфері мовного спілкування спонукальні конструкції є актуальним матеріалом лінгвістичних досліджень протягом багатьох років. З кінця 60-х рр. проводяться дослідження спонукальних конструкцій на матеріалі сучасної німецької мови в контексті таких дисциплін як функціональна та комунікативна граматики, теорія мовних актів, прагмалінгвістика. На основі функціонально-семантичного підходу вчені досліджують мовні засоби вираження спонукування в сучасній німецькій мові. Мовні особливості таких речень представлено в працях німецьких лінгвістів (J. Buscha 1976, W. Krause 1981, K. Sommerfeldt 1996, Duden 2006, X. Вельман 2009, U. Engel 2009), а також у дисертаціях радянських дослідників (М. Бикель, 1968, Є. Милосердова, 1973). Проте відсутність комплексного лексичного та граматичного опису спонукальних конструкцій німецької мови визначає **актуальність** нашого дослідження.

Мета дослідження: проаналізувати особливості спонукальних конструкцій німецької мови.

Завдання:

1. Дослідити категорію спонукування у сучасній лінгвістиці.
2. Класифікувати відтінки спонукального значення.
3. Проаналізувати функціонально-семантичне поле спонукування.
4. Дослідити особливості інтонаційного оформлення спонукальних конструкцій.
5. Вивчити морфологічні та синтаксичні особливості спонукальних конструкцій.
6. Проаналізувати семантичні інтерпретації спонукального висловлення у творі Б. Брехта «Матінка Кураж та її діти».

7. Визначити граматичні особливості виділених спонукальних конструкцій.

8. Дослідити основні лексичні засоби вираження спонування.

Об'єкт дослідження: категорія спонування в німецькій мові.

Предметом аналізу є семантичні, граматичні та лексичні особливості спонукальних конструкцій.

Матеріалом дослідження слугувала драма Бертольта Брехта «Матінка Кураж та її діти», з якої методом суцільної вибірки були відібрані для аналізу спонукальні конструкції.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше проводиться аналіз особливостей спонукальних конструкцій у мовленні персонажів п'єси Бертольта Брехта.

Теоретичне значення роботи. Отримані результати проведеного дослідження та висновки є внеском у подальший розвиток теорії синтаксису, функціональної стилістики та лінгвістики тексту. Теоретичні узагальнення дають змогу охарактеризувати основні функціональні властивості спонукальних конструкцій у художньому стилі мови у взаємозв'язку з особливостями типів тексту та композиційно-мовленнєвими формами.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його висновків, теоретичних положень та фактичного матеріалу в практиці викладання німецької мови, в курсах лекцій і практикумах з граматики німецької мови, аналітичного читання та інтерпретації художнього тексту, а також для формування навичок побудови та аналізу різних типів спонукальних конструкцій.

Методи дослідження. Для досягнення загальної мети та виконання поставлених завдань було застосовано такі методи дослідження: теоретичний (вивчення джерел інформації та теоретичне опрацювання результатів досліджень, вивчення літературних джерел, конкретно-історичний аналіз), описовий, критичний аналіз досліджень з даної проблеми, порівняльно-історичний, зіставний, структурний методи, метод компонентного аналізу та метод словникових дефініцій.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, резюме, додатків, списку літератури.

У **вступі** обгрунтовано вибір теми дослідження та його актуальність, указано мету й завдання роботи, визначено об'єкт і предмет роботи, розкрито наукову новизну, теоретичне значення дипломної роботи.

У **першому розділі** представлено основні теоретичні положення, на яких базується дослідження, розглянуто поняття спонування, досліджено класифікацію відтінків спонукального значення, функціонально-семантичне поле спонування, інтонацію як важливий компонент спонукальних конструкцій.

У **другому розділі** досліджено морфологічну та синтаксичну характеристику спонукальних висловлень та розглянуто основні лексичні засоби вираження спонування.

У **третьому розділі** висвітлено результати аналізу спонукальних конструкцій у драмі Б. Брехта «Матінка Кураж та її діти».

У **висновках** узагальнено результати проведеного дослідження.

Загальний обсяг дипломної роботи становить 89 сторінок, із них 63 сторінки тексту. Список використаних джерел нараховує 64 позиції.

Апробацію роботи було здійснено на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації», яка відбулася 21 березня 2014 року у ННІ іноземної філології Житомирського державного університету імені І.Франка.

Публікації. Основні положення та результати дослідження представлені у статті «Синтаксичні особливості спонукальних конструкцій з імперативними формами», що була представлена на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців, що відбулася 21 березня 2014 року.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Спонукальна модальність як багатоаспектне й неоднозначне мовне явище завжди привертала увагу дослідників. Особливий інтерес до цієї категорії, що спостерігається в мовознавчих працях останніх десятиріч, пояснюється увагою до суб'єктивних чинників у мові.

Аналіз категорії спонукання у працях російських, українських та німецьких дослідників дозволяє виділити основні компоненти, які, комбінуючись, визначають характер семантики спонукальних конструкцій. Обов'язковими для цих висловлень є такі два модальних значення, як ірреальність і волюнтативність. Важливим для даних конструкцій є такий компонент, як вказівка на категоричність / некатегоричність спонукання. Також необхідно зазначити значущість контексту у відображенні характеристик мовленнєвої ситуації, які забезпечують необхідну мотивацію спонукуваної дії. Саме знання ситуації дозволяє слухачеві сприйняти мотиваційний потенціал висловлення, а отже, і його спонукальну силу.

У процесі аналізу відтінків спонукального значення за основу ми беремо класифікацію, запропоновану В. С. Храковским та О. П. Володіним. В основу класифікації покладено такі параметри: 1) від кого походить імпульс каузації (від мовця чи слухача); 2) хто є зацікавленим у виконанні дії (мовець чи слухач); 3) субординація: хто ставить себе вище (мовець чи слухач). На підставі названих трьох положень виділено шість основних семантичних інтерпретацій спонукального значення: наказ, прохання, інструкція, пропозиція, дозвіл, порада.

У теоретичній літературі функціонально-семантичне поле спонукання зазвичай розглядається як конститuent поля модальності. Б. А. Абрамов відправною точкою при побудові функціонально - семантичного поля спонукання вважає імператив.

Імператив – це граматична категорія, що виражає волевиявлення мовця по відношенню до слухача (слухачів) з метою спонукання його (їх) до певної дії. Традиційно імператив відносять до морфологічної граматичної категорії способу дієслова. Імператив німецької мови характеризується тим, що він

вживається з дієслівними категоріями числа, особи, стану і не перетинається з категорією часу, а також з кон'юнктивом та індикативом.

Аналіз семантичних інтерпретацій спонукальних конструкцій драми Б. Брехта «Матінка Кураж та її діти» доводить, що в даному творі переважають спонукальні конструкції з семантичним відтінком наказу. Досить часто вживання спонукальних висловлень зі семантичним значенням наказу пояснюється особливостями тематики твору. У драмі зображуються події тридцятилітньої війни. Військові звання командувача, фельдфебеля, прапорщика та інтенданта визначають їх домінуючу позицію над іншими персонажами драми та надають їм право давати розпорядження та вимагати їх негайного виконання. Окремо слід відмітити особливості мовлення Матінки Кураж. В наказовому тоні вона спілкується зі своїми дітьми та іншими героями драми.

У результаті аналізу граматичних особливостей спонукальних конструкцій було встановлено, що в 34 % випадків (41 речення) для вираження волевиявлення мовці використовують імперативні речення. Але в 66 % (79 речень) спонукування у мовленні персонажів драми виражається за допомогою наступних видів речень: розповідні речення, в яких функцію спонукування виконують модальні дієслова та еліптичні речення.

До даних речень належать також складні синтаксичні структури: складносурядні та складнопідрядні речення. Складносурядні речення відтворюються на основі таких структурно - граматичних моделей: поєднання двох простих імперативних речень, спрямоване вказати на виконання кількох дій одночасно та синтез імперативного та розповідного речень, яке містить розпорядження до виконання тільки однієї дії. Розповідна частина є засобом уточнення семантики імперативу. Наступною структурно - граматичною моделлю на рівні складносурядного речення є поєднання розповідного та імперативного речень. Розповідне речення набуває семантики імперативного, оскільки присудок у його складі утворюється шляхом поєднання модального дієслова з інфінітивом. Що стосується складнопідрядних речень, то вони реалізуються на основі поєднання

імперативного (головного) з розповідним або питальним (у ролі підрядної його частини).

До основних лексичних засобів вираження спонукання належать каузативні дієслова, звертання, вигуки, частки, повтори. Каузативні дієслова поділяються на такі групи: дієслова, у значенні яких вказано спосіб каузації; за формою спонукання та невласне каузативні дієслова.

Основними функціями звертань є називання особи, виконавця дії, надання висловлюванню більшої категоричності, підкреслення відносин між комунікантами: вираження поваги або зневаги до співрозмовника, підсилення спонукання до виконання дії.

Вживання часток сприяє виявленню та уточненню відтінків значення спонукання, вони підсилюють або пом'якшують категоричність спонукання, змінюють його інтенсивність, доповнюють і уточнюють семантику мовних засобів спонукання, висловлюють емоційно-експресивні відтінки.

Повтор частин імперативного речення підсилює спонукання, робить його більш наполегливим і емоційним. Повтор присудка надає спонуканню відтінки категоричності або прохання, благання, залежно від ситуації мовлення. При повторі другорядного члена речення підкреслюється значення саме цього слова, посилюючи і роблячи більш емоційним все висловлювання.

Вигуки є одним з поширених засобів посилення семантики спонукання, особливо в імперативних конструкціях. Вигуки можуть виражати нерозуміння, здивування, подив, залучати увагу співрозмовника до думки мовця, підсилювати почуття незадоволеності, туги, печалі, горя, жалю, надавати висловлюванню відтінки грубості, підсилювати спонукання, роблячи його категоричним.

RESÜMEE

Das Thema der vorliegenden Diplomarbeit ist „Kausative Konstruktionen in Werken von Bertolt Brecht“.

Das Ziel der Diplomarbeit besteht darin, die Besonderheiten der kausativen Konstruktionen in der deutschen Sprache zu analysieren.

Die Erreichung dieses Ziels erfordert die Lösung der folgenden Aufgaben:

- Untersuchung der Kategorie „Motivierung“ in der modernen Sprachwissenschaft;
- Bestimmung der Arten von kausativen Bedeutungen;
- Analyse des funktionalen - semantischen Feldes der Motivierung;
- Untersuchung der Besonderheiten der Intonation von kausativen Konstruktionen;
- Erörterung der morphologischen und syntaktischen Merkmalen von kausativen Konstruktionen;
- Analyse der semantischen Interpretationen von kausativen Aussprüchen im Drama „Mutter Courage und ihre Kinder“ von B. Brecht;
- Bestimmung von grammatischen Besonderheiten dieser Konstruktionen;
- Untersuchung der wichtigen lexikalischen Mitteln zum Ausdruck der Motivierung.

Das Objekt der Forschung ist die Kategorie der Motivierung in der deutschen Sprache.

Der Forschungsgegenstand sind die semantischen, grammatischen und lexikalischen Besonderheiten von kausativen Konstruktionen.

Das Material der Forschung sind die kausativen Konstruktionen im Sprechen von handelnden Personen im Drama „Mutter Courage und ihre Kinder“ von B. Brecht.

Im Ergebnis wurden folgende Schlussfolgerungen formuliert:

Aufgrund der Analyse der Kategorie „Motivierung“ in den wissenschaftlichen Werken von ukrainischen, russischen und deutschen Linguisten können wir die wichtigsten Komponenten bestimmen, die für die Semantik der kausativen Konstruktionen typisch sind. Obligatorisch für diese Konstruktionen sind solche Modalbedeutungen wie Irrealität und Willensäußerung. Wichtig ist der Komponente wie Hinweis auf Bestimmtheit / Unbestimmtheit der Motivierung. Eine wichtige Rolle spielt auch der Kontext in der Beschreibung der Merkmale von Sprachsituation, die nötige Motivation bestimmen.

Die Analyse der kausativen Konstruktionen im Drama „Mutter Courage und ihre Kinder“ beweist, daß in diesem Werk solche Konstruktionen dominieren, die einen Befehl ausdrücken. Der Grund dafür ist die thematische Besonderheit des Werkes. Im Drama wird der Dreißigjährige Krieg dargestellt. Dienstgrade von Feldhauptmann, Feldwebel, Fähnrich und Zeugmeister bestimmen ihre dominierende Position über anderen handelnden Personen des Dramas und geben Ihnen Recht Anordnungen zu erlassen und ihre dringende Erfüllung zu verlangen.

Die Untersuchung der grammatischen Besonderheiten dieser Konstruktionen hat gezeigt, daß die Helden von Drama zum Ausdruck der Willensäußerung nicht nur imperativische Sätze benutzen. Die Zahl solcher Sätze beträgt nur 34 %. In anderen Fällen gebrauchen sie Aussagesätze, in denen die Funktion der Motivierung die Modalverben erfüllen und elliptische Sätze. Dazu gehören auch Satzreihen und Satzgefügen. Satzreihen haben zwei strukturelle-grammatische Modelle wie Verbindung von zwei einfachen Imperativsätzen und Synthese von Imperativ- und Aussagesätzen. In Aussagesätzen erfüllen die Modalverben die Funktion der Motivierung. Satzgefügen sind Verbindungen von Imperativsatz (Hauptsatz) mit Aussagesatz oder Fragesatz.

Zu den wichtigsten lexikalischen Mitteln zum Ausdruck der Motivierung gehören kausative Verben, Anreden, Interjektionen, Partikeln und Wiederholungen. Die Funktionen der Anreden sind die Nennung der Person, des Vollziehers der Tätigkeit. Sie machen die Aussage mehr kategorisch. Mit Hilfe der Anreden werden die Verhältnisse zwischen Kommunikanten ausgedrückt, d. h. Achtung oder Verachtung zum Gesprächspartner.

Gebrauch von Partikeln fördert die Konkretisierung der Bedeutung von kausativen Konstruktionen. Sie verstärken oder mildern die Bestimmtheit der Motivierung, verändern ihre Intensität, ergänzen die Semantik der sprachlichen Mittel, die zum Ausdruck der Motivierung dienen, drücken die Expressivität und Emotionalität der Aussage aus.

Wiederholung der Teile von Imperativsatz verstärkt die Motivierung, macht sie mehr inständig und emotionell. Die Wiederholung des Verbes verleiht der Motivierung die Bestimmtheit, die Bitte oder das Flehen. Bei der Wiederholung des Nebensatzgliedes wird die Bedeutung dieses Wortes im Satz betont.

Interjektionen gehören zu den meist verbreiteten Mitteln der Verstärkung der Semantik von Motivierung, besonders in imperativen Konstruktionen. Sie können Unverständnis, Verwunderung, Erstaunen ausdrücken. Diese lexikalischen Mittel verstärken das Gefühl der Unzufriedenheit, der Schwermut, des Kummers.

Список використаної літератури

1. Абрамов Б. А. Функционально-семантическое поле побудительности в современном немецком языке // Функционально-типологические аспекты анализа императива. Часть I. / Б. А. Абрамов. – М., 1990. – С. 8-12.
2. Адмони В. Г. Теоретическая грамматика современного немецкого языка. Строй современного немецкого языка / В. Г. Адмони. – М.: Просвещение, 1986. – 334 с.
3. Адмони В. Г. Система форм речевого высказывания / В. Г. Адмони. – СПб.: Наука, 1994. – 157с.
4. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике / И. В. Арнольд. – М.: Высш. шк., 1991. – 140 с.
5. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка / Ю. Д. Апресян. – М.: Наука, 1974. – 367 с.
6. Бенвенист Э. Общая лингвистика. – 3-е изд. / Э. Бенвенист. – М.: Эдиториал УРСС, 2009. – 448 с.
7. Бережан Л. В. Категорія спонукальності в сучасній українській мові: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук / Л. В. Бережан. – Чернівці, 1996. – 16 с.
8. Вельман Х. Грамматика немецкого языка. Звук. Слово. Предложение. Текст / Х. Вельман. – М.: Московский Лицей, 2009 – 268 с.
9. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. / І. Р. Вихованець. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
10. Гузар І. Ю. Граматика сучасної німецької мови (Синтаксис) / І. Ю. Гузар – Київ: Радянська школа, 1960. – 152 с.
11. Девкин В. Д. Немецкая разговорная речь. Синтаксис и лексика / В. Д. Девкин. – М.: Международные отношения, 1979. – 256 с.
12. Дрінко Г. Г. Спонукальні конструкції в українських та англійських мовах: автореф. дис. канд. філол. наук / Г. Г. Дрінко. – Донецьк, 2005 – 21 с.

13. Ермолаева Л. С. Типология развития системы наклонений // Историко-типологическая морфология германских языков. Категория глагола / Л. С. Ермолаева. – М., 1977 – 342 с.
14. Каплун М. И. Тон и интонация в тональных языках: автореферат. дис. канд. филол. наук / И. М. Каплун. – Москва, 1999 – 18 с.
15. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови / М. У. Каранська. – К.: Либідь, 1995. – 365 с.
16. Козьмин О. Г. Интонация побудительных предложений в современном немецком языке / О. Г. Козьмин. – М.: Московский Лицей, 1966 – 342 с.
17. Кострова О. А. Экспрессивный синтаксис современного немецкого языка / О. А. Кострова. – Москва: Флинта, 2004. – 239 с.
18. Кондзеля О. С. Функціонування засобів спонукальності у російському мовленні / О. С. Кондзеля // Мовознавство. – 1981. - №4. – С. 44 – 49.
19. Кубрякова Е. С. О контурах новой парадигмы знания в лингвистике / Е. С. Кубрякова // Структура и семантика художественного текста: доклады VII междунар. конф. – М.: 1999. – С. 186–197.
20. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К.: ВЦ «Академія Ц», 2007. – 752 с.
21. Маслова А. Ю. Коммуникативно-семантическая категория побудительности и её реализация в славянских языках (на материале сербского и болгарского языков в сопоставлении с русским): автореф. дис. канд. филол. наук / А. Ю. Маслова. – СПб., 2009. – 40 с.
22. Михайленко В. А. Синтаксическая и лексическая сочетаемость глаголов побудительной семантики в современном немецком языке / В. А. Михайленко // Проблемы немецкого языкознания и методики преподавания немецкого языка. – 1970. – Вып. 5. – С. 345 – 347.
23. Москальская О. И. Грамматика немецкого языка (теоретический курс). Морфология / О. И. Москальская. – М: Издательство литературы на иностранных языках, 1956. – 394 с.

24. М'ясоєдова С. В. Категорія спонукання та її вираження в непрямих висловленнях сучасної української мови: автореф. дес. канд. філол. наук / С. В. М'ясоєдова. – Харків, 2001. – 16 с.
25. Неустроев К. С. Способы выражения побуждения и воздействия (на материале современного английского языка): автореф. дис. канд. филол. наук / К. С. Неустроев. – Ростов-на-Дону, 2008. – 22 с.
26. Новичкова Р. М. Про контактоспрямоване функціонування імперативних форм / Р. М. Новичкова // Мовознавство. – 1977 - № 3. – с. 69-71.
27. Петрова Е. Б. Каталогизация побудительных речевых актов в лингвистической прагматике / Е. Б. Петрова // Вестник В Г У. Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация». – 2008. - №3. – С. 124-133.
28. Пономарів О. Д. Сучасна українська мова. Синтаксис / О. Д. Пономарів. – К.: Либідь, 1994 – 248 с.
29. Розен Е. В. Новое в лексике немецкого языка / Е. В. Розен. – М., 1976. – 173 с.
30. Русская грамматика / Под ред. Н. Ю. Шведовой.– М.: Наука, 1980. – 709 с.
31. Рябенко В. С. Функционально-семантическое поле побудительности в современном немецком языке: автореф. дис. канд. филол. наук / В. С. Рябенко. – Минск, 1975. – 27 с.
32. Синтаксис словосполучення і простого речення / За ред. М. А. Жовтобрюха. – К.: Наукова думка, 1975. – 342 с.
33. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрямки та проблеми / О. О. Селіванова. – К.: Довкілля, 2008. – 712 с.
34. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1972. – 515 с.
35. Танненцапф М. С. Исследование каузативных глаголов в немецком языке: автореф. канд. дис. / М. С. Танненцапф. – М., 1964. – 32 с.
36. Типология императивных конструкций / Ответств. ред. Храковский В. С. – Санкт-Петербург: Наука, 1992. – 300 с.

37. Фоміна Л. В. Комуникативна організація безсполучникового складного речення спонукального типу: автореф. дис. канд. філол. наук / Л. В. Фоміна. – К., 2001. – 20 с.
38. Храковский В. С. Семантика и типология императива: Русский императив / В. С. Храковский, А. П. Володин – Л.: Наука, Ленингр. отд., 1989. – 137 с.
39. Хромов С. С. Системное описание интонации в лингводидактических целях (на основе экспериментально-фонетического исследования): автореф. дис. канд. філол. наук / С. С. Хромов. – Москва, 2000. – 23 с.
40. Шендельс Е. Практическая грамматика немецкого языка. Учебник / Е. Шендельс. – М: Высшая школа, 1975. – 397 с.
41. Bartschat В. Struktur und Funktion verbaler Aufforderungen // Linguistische Studien. – Reihe A / В. Bartschat. – Berlin, 1982. – S. 67-121.
42. Buscha J. Grammatik in Feldern. / J. Buscha. – Verlag für Deutsch, 1998. – 335 S.
43. Busmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft / Busmann H. – 3 Aufl. – Stuttgart : Kroner, 2002. – 904 S.
44. Brinkmann H. Die Deutsche Sprache. Gestalt und Leistung / H. Brinkmann. – Düsseldorf, 1971. – 939 S.
45. Duden. Die Grammatik: Dudenverlag: Mannheim-Leipzig- Wien-Zürich, 1995–. (Unentbehrlich für richtiges Deutsch): in 12 Bände [Herausgeb. Dudenredaktion] / Dudenredaktion. (7, völlig neu erarbeitete und erweiterte Aufl.), 2006. –1343 S.
46. Drach E. Grundgedanken der deutschen Satzlehre / E. Drach. – Frankfurt-am-Main, 1964. – 99 S.
47. Engel U. Syntax der deutschen Gegenwartssprache / U. Engel. – Berlin: E. Schmidt, 2009. – 309 S.
48. Grammatik der deutschen Sprache. Sprachsystem und Sprachgebrauch. – Berlin : Bertelsmann Lexikon Verlag, 1993. – 624 S.

49. Helbig G. Grammatik aus kommunikativ-pragmatischer Sicht // Studien zur deutschen Syntax. Bd. II / G. Helbig. – Leipzig: Enzyklopädie, 1983 – 231 S.
50. Rosengren I. Imperativsatz und „Wunschsatz“ - zu ihrer Grammatik und Pragmatik // Satz und Illokution / I. Rosengren. – Tübingen Niemeyer, 1993. – 324 S.
51. Hinderer. W. Interpretationen Brechts Dramen / W. Hinderer. – Stuttgart: Reclam, 1995. – 33 S.
52. Weisgerber L. Von der Kräfte der deutschen Sprache. Grundzüge der inhaltsbezogenen Grammatik . – Düsseldorf: Schwann, 1971. – 431 S.

Список ілюстративного матеріалу

53. Brecht B. Mutter Courage und ihre Kinder / B. Brecht. – Berlin: Suhrkamp Verlag. – 66 S.
54. Brentano C. Ponce de Leon // Clemens Brentano Werke. – Bd. 4 / C. Brentano. – München: Carl Hanser Verlag, 1978. – S.136-271.
55. Büchner G. Leonce und Lena // Dichtungen / G. Büchner. – Leipzig: Verlag Philipp Reclam 4 jun., 1973 – S. 113-144.
56. Eichendorff J. Die Freier // Ausgewählte Werke. – Bd. 4 / J. Eichendorff. – München: Nymphenburger, 1987. – S . 269-332.
57. Goethe J. W. Götz von Berlichingen / J. W. Goethe. – Berlin: Deutscher Verlag der Wissenschaft, 1952. – S.135-244.
58. Hauptmann G. Der Biberpelz // Dramen / G. Hauptmann. – Berlin und Weimar: Aufbau-Verlag, 1976. –S.103-172.
59. Lenz J. M. R. Die Soldaten // Lenz Werke in einem Band / J. M. R. Lenz. – Berlin und Weimar: Aufbau Verlag, 1972. – S.175-236.
60. Lessing G. E. Emilia Galotti // Lessing Werke in fünf Bänden. – Bd. 1 / G. E. Lessing. – Weimar : Volksverlag, 1959. – S. 229-305.
61. Lessing G. E. Minna von Barnhelm // Lessing Werke in fünf Banden. – Bd. 1 / G. E. Lessing. – Weimar: Volksverlag, 1959. – S . 127-220.

62. Nestroy J. N. Der böse Geist. Lumpazivagabundus oder das Liederliche Kleeblatt // Nestroy Werke in zwei Bänden – Bd . 1 / J. N. Nestroy. – Berlin und Weimar: Aufbau-Verlag, 1969. – S. 5-66

63. Schnitzler A. Das Vermächtnis // Gesammelte Werke. Die Dramatischen Werke. – Bd. 1 / Schnitzler A. – Frankfurt am Main: S. Fischer Verlag, 1981. – S. 391-464.

64. Wedekind F. Der Kammersänger // Werke / F. Wedekind. – München: Winkler verlag, 1990 – S. 5-45.